

Interview

Hans den Hartog Jager

Beredeneerd spannende keuzes maken

Roos van Put | Het boek *Dit is Nederland, in tachtig meesterwerken* verschijnt deze maand. Hierin staan schilderijen van onder anderen Adriaan Coorte, René Daniëls, Vincent van Gogh, Hendrik Goltzius, Rob Scholte, Paulus Potter, Charley Toorop en Johannes Vermeer. Wat hen verbindt? Zij maakten allen schilderijen die zich in het netvlies van velen hebben gebrand. Auteur en kunstcriticus Hans den Hartog Jager stelde een hoogst persoonlijke lijst samen van schilderijen die volgens hem bekliven in ons nationale culturele bewustzijn. Maar een canon wil hij zijn boek niet noemen. Wel een pleidooi voor de schoonheid van de klassiekers binnen de Nederlandse schilderkunst.

78 KUNSTBEELD.NL NR 11 2008

Hans den Hartog Jager (1968) is heel duidelijk over canons. 'Die hebben geen draagkracht', zo vertelt hij. 'Canons zijn commissieoordelen. Vinden weinig weerklank en zijn vaak middelpuntvliedend. Je krijgt iets heel braafs in het midden.' Hij heeft juist het omgekeerde gedaan, maakte duidelijke, persoonlijke keuzes en wilde een redelijke afspiegeling geven van de schilderwerken die in onze cultuur zijn verankerd.

'Als je begint met het samenstellen van een lijst kom je al snel op de grote vijf: *De Nachtwacht*, *de Zonnebloemen*, *Het meisje met de parel*, *Het melkmeisje* en *De aardappeleters*. Maar daarna krijg je een soort piramide: werken worden steeds minder bekend bij steeds minder mensen. Het wordt dan steeds onduidelijker maar ook spannender. Omdat je je gaat afvragen welke keuzes je moet gaan maken. En daarmee kun je discussie op gang brengen, daarmee kun je mensen laten zien: dit is ook belangrijk, maar dat ken je helemaal niet, dat zijn werken die nieuwe gedachten kunnen ontwikkelen, dat zijn schilderijen die mede de identiteit van de Nederlandse cultuur bepalen.'

Den Hartog Jager is op een goed moment begonnen met het samenstellen van een lijst van cruciale Nederlandse schilderijen. Waar hij na een half uurtje uitkwam op zo'n dertig werken, bleken het er na twee dagen al bijna tachtig. En het werden er steeds meer. 'Als je alleen al kijkt naar het oeuvre van Vincent van Gogh, zie je daarin vele klassiekers – tien met gemak, waaronder *de Zonnebloemen*, *de Irissen*, het *Caféterras*. Uiteindelijk heb ik voor vier Van Goghs gekozen waaronder *De sterrennacht*. Dat doek is enerzijds symbool voor de turbulentie in zijn hoofd. Anderzijds is dit schilderij symbool voor zijn wereldwijde roem. In dit werk komt zoveel samen. Bovendien heeft die man zo'n enorme invloed gehad. Dat waren selectiecriteria waarom dit schilderij in het boek staat.'

Niet alleen kun je het boek gebruiken als prettig naslagwerk – voor de doorgewinterde kunsthistoricus die is gespecialiseerd in een be-

paalde moderne of hedendaagse periode, is het handig om weer even snel na te zoeken 'hoe het ook al weer zat met deze of gene oude meester'. Maar ook leer je nieuwe wetenswaardigheden over het leven van kunstenaars en staan er onbekende anekdotes in die meteen inzicht geven in een bepaalde periode uit de geschiedenis van Nederland. De passages over *De stier* van Paulus Potter zijn een treffend voorbeeld hiervan.

GEEN GROOT MEESTER

Den Hartog Jager: 'Aan het begin van de negentiende eeuw werd Potter in Nederland gezien als een belangrijk schilder, al gold hij niet als een groot meester. In die tijd was de Franse cultuur in Nederland dominant. De Fransen hebben *De stier* eenvoudigweg gestolen en naar het Louvre in Parijs gebracht. Waar het kwam te hangen naast werken van Rafaël en Titiaan. Plotseling dacht iedereen dat het schilderij dus eigenlijk wel heel erg goed moest zijn. Het werd teruggehaald en sindsdien wordt Potter gerekend tot een van de grootste Nederlandse meesters. Het is een prachtig verhaal, ik kende het eerlijk gezegd ook niet, maar het zegt wel veel over hoe wij met cultuur omgaan.'

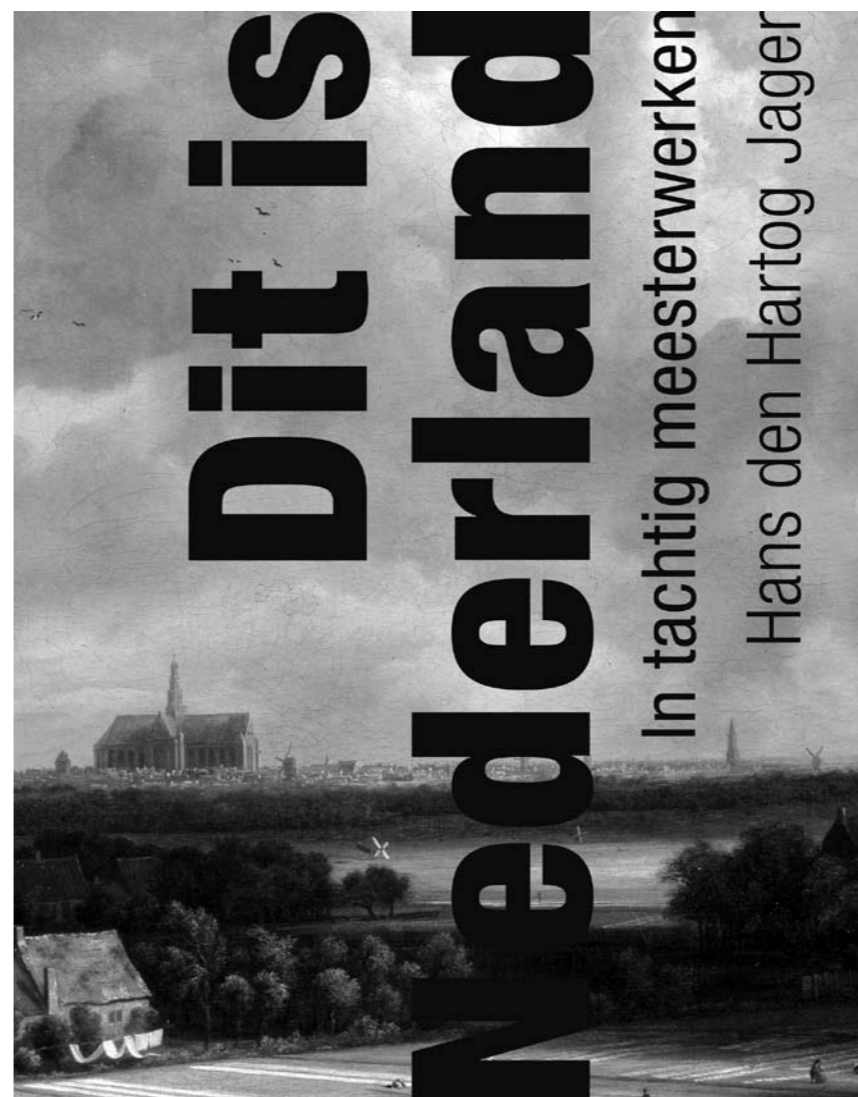
FAVORIETE KLASSIEKER

Tot slot, heeft Den Hartog Jager zelf een favoriete klassieker? Lachend: 'Ik heb me voorgenoemen om telkens een ander werk te noemen als mij deze vraag wordt gesteld. Maar *de Staalmeesters* van Rembrandt is toch wel een van mijn lievelingen. Veel beter dan *De Nachtwacht*. Het werk laat perfect zien wat schilderkunst vermog. Je ziet een groepje suffe oude mannen rond een tafel. Maar er zit zoveel rijkdom in dat werk, je kunt er zoveel in zien en je kunt er zo bij betrokken raken, het ontroert, terwijl je eigenlijk niet goed weet hoe Rembrandt dat gedaan heeft. Hij weet je op briljante wijze mee te slepen in een feitelijk suffig tafereel. Ik zou het heel mooi vinden als mensen naar een museum gaan, voor zo'n werk gaan staan en dan gestimuleerd door de kennis uit mijn boek, verder gaan kijken, dat er van alles in hun geest wordt verankerd, waar ze verder mee kunnen.'

een bij uit de jaren zeventig. Heel veel mensen vielen af, maar het geeft wel aan dat het maken van keuzes er toe doet. Er staat ook weinig in uit de achttiende eeuw. We leefden toen eigenlijk in een soort imitatiecultuur. Naar de Franse gericht. Het pijnlijke is dat je vandaag de dag ook zo'n soort nederigheid ziet. Ten opzichte van de Amerikaanse cultuur. Je hoort mensen wel eens zeggen dat Philip Roth de grootste schrijver is. Dat is hij ook, maar in Nederland hebben we net zulke grote namen. Daar kunnen we heel trots op zijn. Het lijkt wel alsof we dat niet durven erkennen en alsof er altijd een sneer naar de eigen cultuur gemaakt moet worden. Vreemd toch? We vinden waardering in cultuur arbitrair, wat het ook is, maar als gevolg daarvan vertoont men een soort vluchtgedrag, we zeggen maar niks. Cultuur is eigenlijk iets verdedigen wat niet verdedigd hoeft te worden en toch doe je het. Juist omdat het niet meetbaar is zoals sportprestaties op de Olympische Spelen.'

Tot slot, heeft Den Hartog Jager zelf een favoriete klassieker? Lachend: 'Ik heb me voorgenoemen om telkens een ander werk te noemen als mij deze vraag wordt gesteld. Maar *de Staalmeesters* van Rembrandt is toch wel een van mijn lievelingen. Veel beter dan *De Nachtwacht*. Het werk laat perfect zien wat schilderkunst vermog. Je ziet een groepje suffe oude mannen rond een tafel. Maar er zit zoveel rijkdom in dat werk, je kunt er zoveel in zien en je kunt er zo bij betrokken raken, het ontroert, terwijl je eigenlijk niet goed weet hoe Rembrandt dat gedaan heeft. Hij weet je op briljante wijze mee te slepen in een feitelijk suffig tafereel. Ik zou het heel mooi vinden als mensen naar een museum gaan, voor zo'n werk gaan staan en dan gestimuleerd door de kennis uit mijn boek, verder gaan kijken, dat er van alles in hun geest wordt verankerd, waar ze verder mee kunnen.'

Dit is Nederland, in tachtig meesterwerken, Hans den Hartog Jager, 2008 (medio nov.), Athenaeum - Polak & Van Gennep, hardcover, 200 blz., ISBN 978-90-2536-402-1, € 34,95.

KUNSTBEELD.NL NR 11 2008 79